

УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРНИМИ ТРАНСФОРМАЦІЯМИ У СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ: КОНЦЕПТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ

Постановка проблеми та її зв'язок з науковими та практичними задачами. Назрілий характер структурних трансформацій економіки старопромислових регіонів є проблемою, підтвердженою сутністю та спрямованістю глобалізаційних змін у межах переходу світової економіки від індустріальної до постіндустріальної моделі. Встановлення практикою та теоретичне доведення неможливості самостійної адаптації економіки старопромислових регіонів до інноваційних перетворень, підносить проблему концептуалізації державного управління структурними трансформаціями у старопромислових регіонах України до однієї з найактуальніших проблем сучасної вітчизняної наукової та практичної діяльності.

Аналіз останніх публікацій, виокремлення раніше невирішених частин загальної проблеми, яким присвячено статтю. Питання структурних змін економіки старопромислових регіонів досить докладно вивчено як у теоретичній, так і у практичній площині. Наукові публікації стосуються різних аспектів економічної трансформації – від проблем диверсифікації підприємств базових секторів економіки старопромислових регіонів (металургійної галузі, машинобудівного комплексу) та виробництва в монофункціональних вуглепромислових районах до забезпечення їх сталого розвитку та виявлення можливостей формування постіндустріальних конкурентних переваг [2; 4–6; 9]. Ураховуючи зростаючу практичну цінність питань реструктуризації економіки старопромислових регіонів для країн промислової периферії, з часом цікавість до цих досліджень лише збільшується. Особливий інтерес викликають ті, що стосуються процесів перетворення застарілої економічної бази старопромислових регіонів у потенціал зростання країн, виявлення нових перспектив та інноваційних стратегій їх розвитку у глобальному постіндустріальному економічному просторі [8; 10].

Тож зростання кількості публікацій з проблем трансформації економічного простору старопромислових регіонів підтверджує збереження та навіть зростання актуальності проблеми в епоху постіндустріальних змін. Проте в умовах встановлення чіткої залежності від попередніх траєкторій розвитку старопромислових регіонів та розуміння неможливості структурної адаптації їх економіки без екзогенних впливів практично недослідженими залишаються проблеми формування державної полі-

тики регулювання структурними трансформаціями таких регіонів [1; 3]. Сучасні наукові напрацювання більшою мірою спрямовано на формування спроможності регіонів до саморозвитку без задіяності потенціалу державної регіональної політики у здійсненні структурних реформ з обов'язковою орієнтацією на керований перехід старопромислових регіонів від інерційного до інноваційного розвитку. Відповідно й формування сучасної державної регіональної, структурної, галузевої політики відбувається без урахування ролі та місця держави у структурних трансформаціях економіки цих територій та без окреслення детермінантів та імперативів державної політики як чинників, що обумовлюють її ефективність.

Формулювання цілей статті. Все вищезгадане вимагає концептуалізації державної політики структурної трансформації економіки старопромислових регіонів, яка б відобразила істотні характеристики цих територій, урахування яких ймовірно позитивно вплинуло б на її якість. Таким чином, **метою статті** є обґрунтування та концептуалізація засад державної політики структурної трансформації економіки старопромислових регіонів на основі встановлення детермінантів їх структуротворення, що визначають загальні та специфічні імперативи подолання структурних суперечностей економічного розвитку старопромислових регіонів України.

Викладення основного матеріалу. Побудова актуальної системи поглядів, яка би, відповідаючи сучасним вимогам регіональної політики, стала базисом державного регулювання структурних змін у старопромислових регіонах України, визначається низкою системних передумов. Найбільш значущими поміж них такі:

переважання у державній політиці галузевого підходу до структурних трансформацій, без бачення розвитку регіону як цілісної соціально-економічної системи;

відсутність комплексного бачення структурних змін у старопромислових регіонах України та цілісного уявлення про кінцевий результат цих змін, що зумовлює некерованість, стихійність структурних зрушень в економіці старопромислових регіонів;

недосконалість вітчизняного інституційного забезпечення регіонального розвитку; переважне застосування в рамках державної регіональної політики України старих інструментів просторового розвитку; нерозвинутість застосування або неко-

ректне використання інструментів «нової» регіональної політики в сучасній державній політиці, невикремлення старопромислових регіонів серед інших як об'єкта державної регіональної політики;

посилення ролі державних інституцій у регулюванні міжрегіональних зв'язків, зміцненні регіональної безпеки та соціальної згуртованості.

Зазначені передумови дають підстави сформулювати *концепт державної політики щодо управління структурними змінами у старопромислових регіонах*, що і було зроблено на підставі проведених автором досліджень.

Запропонований концептуальний підхід до управління структурними змінами у старопромислових регіонах відрізняється від попередніх наукових і науково-практичних розробок комплексністю бачення процесу структурних трансформацій, спрямованих на імплементацію моделі «постіндустріального синтезу»; врахуванням глобальних економічних тенденцій щодо зміни принципів розміщення продуктивних сил; визначенням специфічних властивостей (структурної та соціальної інертності, ендогенної депресивності, низької адаптаційної спроможності економіки, низької інклюзивності розвитку) в якості детермінант структурних змін та акцентом на них як на першорядних причинах гальмування структурних змін і поглиблення структурних диспропорцій економік старопромислових регіонів.

На підставі досліджень сучасних методологічних підходів до ідентифікації старопромислових регіонів, виявлення їхніх базових характеристик, встановлення історико-економічних передумов виникнення, а також закономірностей та суперечностей розвитку, запропоновано авторське визначення цієї ключової категорії, чітке розуміння якої сприятиме формуванню старопромислових регіонів в якості об'єкту державної регіональної політики. *Під старопромисловим регіоном розуміється територія, на якій історично сконцентровано галузі промисловості першого та другого індустріального циклів, не здатні ефективно адаптуватися до нових принципів розміщення виробничих сил, що мають відносно низький рівень технологічного розвитку, втрачають конкурентні позиції на світових товарних ринках, проте залишаються «базовими» для цієї території.*

Грунтовні дослідження проблем структурної перебудови економіки старопромислових регіонів надали можливість встановити, що сучасна концепція структурних змін старопромислових регіонів України має передбачати інтенсивний інституційний вплив у межах *концепції «створення шляху розвитку»* [11], впровадження принципів та інструментів «нової» регіональної політики та імплементацію ключових характеристик моделі «постіндустріального синтезу». Щонайперше вона має бути спрямована на подолання залежності від попереднього шляху розвитку, структурної та соціальної інертно-

сті старопромислових регіонів, а також на посилення адаптаційних якостей регіональних економічних систем.

У нових соціально-економічних умовах структурні зміни в економіці старопромислових регіонів мають сприйматися як результати та наслідки освоєння нових ідей, упровадження в механізми державного управління нових принципів регулювання регіонального розвитку, адекватного сучасним викликам поведінковому типу економічних суб'єктів. Спонукає до ефективних структурних зрушень у старопромислових регіонах криза, зумовлена трансформацією базисних засад суспільного прогресу. Неподоланість цієї кризи формує небезпеку для існування регіональної економічної системи та утворює ризик її соціальної та економічної деградації. Досягти бажаного результату управління структурними змінами можливо у спосіб використання кризової ситуації як поштовху для структурних трансформацій економіки старопромислових регіонів, а змін – для освоєння нових напрямів економічної діяльності на засадах формування нового типу економічної поведінки суб'єктів регіонального розвитку.

У контексті побудови сучасної концепції управління структурними змінами необхідне чітке усвідомлення того, що при збереженні залежності від попереднього шляху розвитку еволюційною перспективою старопромислових регіонів залишається периферійна реінтеграція в глобальну економічну систему як частини світової економічної периферії з низьким рівнем інновацій, застарілими виробничими, економічними та інституційними структурами.

Управління структурними змінами як активна діяльність стейкхолдерів передбачає цілеспрямовані зміни структурних параметрів і соціально-економічних властивостей старопромислових регіонів у відповідь на зміни, що відбуваються як у внутрішньому середовищі регіонів, так і в глобальному соціально-економічному просторі. Такий підхід вимагає:

упровадження в практику державного управління структурними змінами старопромислових регіонів підходів, принципів і інструментів «нової» регіональної політики;

визначення базових характеристик моделі структурної трансформації старопромислових регіонів України;

окреслення способу подолання розриву між наявним (кризовим) становищем та бажаним результатом структурних змін відповідно до особливостей старопромислових регіонів.

1. Упровадження в практику управління структурними змінами старопромислових регіонів підходів, принципів і інструментів «нової» регіональної політики. Необхідність становлення в Україні «нової» моделі регіональної політики зумовлена об'єктивними чинниками, сформованими глобальними трендами економічного зростання та

завданнями національного розвитку в умовах реалізації цілей євроінтеграції.

Для старопромислових регіонів ця потреба є вкрай гострою. Здійснення структурної перебудови їхньої економіки в умовах стратегічної орієнтованості України на європейську інтеграцію, окресленої Угодою про асоціацію між Україною та ЄС [7], передбачає формування державної регіональної політики з урахуванням принципів положень регіональної політики ЄС, у рамках якої здійснюється вирішення проблем старопромислових регіонів.

Основа сучасного європейського регіонального розвитку становить Концепція «нового регіоналізму». Вона спирається на зміну регіональних детермінант економічного зростання на основі мобілізації регіонального потенціалу, який неефективно використовувався раніше. Ці чинники стають основою для формування конкурентних переваг регіонів у глобальній економіці та створення можливостей розвитку регіонів у майбутньому. У межах реалізації концепції «нового регіоналізму» в Україні зростає роль стратегування на загальнодержавному та регіональному рівнях; загострюється необхідність активізації організаційно-інституційних ресурсів на міждержавному, державному та регіональному рівнях; зростає необхідність формування в регіонах постіндустріальних чинників економічного зростання, збільшується потреба в активізації потенціалу саморозвитку регіонів; загострюється потреба упровадження в практику державного та регіонального управління нового інструментарію тощо.

Одним із ключових інструментів «нової» регіональної політики стає смарт-спеціалізація. Основним базисом ефективного та адекватного за задумом та змістом її упровадження є розуміння того, що смарт-спеціалізація:

розроблена у ЄС як інноваційна система «розумних» рішень для визначення напрямів економічної діяльності з високою доданою вартістю, яка базується на зіставленні науково-технічних знань із промисловими ресурсами для створення міжрегіональних порівняльних конкурентних переваг у майбутньому;

передбачає активізацію структурних змін в економіці регіону з орієнтацією на перспективу, тобто формування такої економічної структури регіону, яка дозволить регіону посісти важливі ніші на світових ринках;

реалізує сильні сторони регіональної економіки, спираючись на ендегенні чинники зростання, для ефективного функціонування на світових ринках, зважаючи на перспективи;

є інструментом окреслення регіональних перспектив, які можуть виникнути або бути сформовані при спеціалізації регіону на певних напрямках науково-дослідних робіт та інноваціях у «базових» галузях промисловості.

Для України впровадження смарт-спеціалізації є вкрай актуальним завданням, оскільки на її засадах

стане можливим розблокування регіонального потенціалу для структурних і технологічних змін, а також промислової модернізації на інноваційних засадах. Це важливо для подолання деструктивних тенденцій консервації неефективної економічної структури регіонів України при штучному визначенні певних промислових галузей регіонів як пріоритетних.

Для упровадження смарт-спеціалізації та забезпечення розвитку регіонів на її засадах необхідно:

оцінити потенціали (ресурси, компетенції, технології) різних видів економічної діяльності регіонів та можливості міжрегіональної взаємодії (купівля/продаж технологій, включеність у глобальні мережі та ланцюги доданої вартості);

встановити інноваційні профілі регіонів; визначити регіональні моделі спеціалізації, зважаючи на можливості розвитку діяльності з високою доданою вартістю та фокусування на унікальних можливостях, компетенціях, ресурсах регіонів.

2. Визначення базових характеристик моделі структурної трансформації старопромислових регіонів України. В Україні певні спроби структурної перебудови економіки старопромислових регіонів здійснювалися на засадах *моделі реіндустріалізації та периферійної адаптації*. Основні положення структурної політики стосувалися більшою мірою модернізації «базових» галузей промисловості цих регіонів, поліпшення екологічного становища та вирішення соціальних проблем у спосіб збереження зайнятості на промислових підприємствах традиційних галузей. Але це лише загострювало структурні суперечності розвитку старопромислових регіонів. Ураховуючи європейський досвід щодо можливих моделей подолання структурних диспропорцій, характерних для старопромислових регіонів, слід наголосити, що у європейській практиці для забезпечення найбільш ефективних структурних перетворень у старопромислових регіонах активно впливали саме на людський капітал, стимулюючи його вихід з «базових» галузей. При здійсненні структурної перебудови старопромислових регіонів в Україні доцільно використовувати досвід, отриманий Німеччиною при впровадженні системи заходів, що систематизовано та названо автором *моделлю «постіндустріального синтезу»*. Цей підхід близький та корисний для України, оскільки він, з одного боку, зважає на необхідність активного впливу саме на людський капітал як найбільш інертний складник, заохочуючи його до виходу з «базових» галузей, а з іншого – стимулює розвиток високотехнологічних виробництв на промисловій основі. Це загалом знижує соціальний спротив структурним реформам.

3. Окреслення способу подолання розриву між наявним (кризовим) становищем та бажаним результатом структурних змін. Центральним (ключовим) елементом концепції управління структурними змінами у старопромислових регіонах Ук-

раїни є визначення та урахування специфічних властивостей (структурної та соціальної інертності, ендогенної депресивності, низької адаптаційної спроможності економіки, низької інклюзивності розвитку) в якості детермінант структурних змін та акцентом на них як на першорядних причинах гальмування структурних змін і поглиблення структурних диспропорцій економік старопромислових регіонів. Без впливу на ці особливості управління структурною перебудовою буде неефективним або унеможливлуватиметься взагалі. Усі зазначені характеристики старопромислових регіонів взаємопов'язані, взаємозумовлені та є наслідками тривалого розвитку регіонів на екстенсивних засадах.

Ігнорування ключових особливостей старопромислових регіонів, що справляють переважно негативний вплив на формування спроможності регіональної економіки до структурної перебудови, лише посилять залежність цих регіонів від попереднього шляху розвитку, закріпить неефективну економічну структуру через периферійну реінтеграцію в глобальну економічну систему як частини світової економічної периферії з низьким рівнем інновацій і застарілими виробничою, економічною та інституційною структурами.

Залежність від шляху розвитку належить до динамічних властивостей регіональної економічної системи старопромислових регіонів. Вона характеризується визначеністю динаміки процесів регіонального розвитку, які включають широкий спектр економічних, соціальних, екологічних явищ та процесів, подіями та рішеннями, які відбулися в період генези регіональної економічної системи. В контексті управління структурними змінами у старопромислових регіонах розуміння особливостей залежності шляху їх розвитку від попереднього є важливим для визначення можливостей та перспектив цього розвитку, формування альтернативних напрямів та активізації чинників, що впливають на цей процес.

Основою подолання залежності старопромислових регіонів від попереднього шляху розвитку є концепція формування шляху розвитку через розширення можливостей становлення нових видів економічної діяльності (непов'язаної диверсифікації) на засадах посилення інституційного впливу на процеси структурних змін у цих регіонах. Основу посиленого інституційного впливу мають складати *точки впливу* – ключові характеристики старопромислових регіонів, що прямо корелюють з їх залежністю від попереднього шляху розвитку. Встановлено низький рівень *структурної адаптивності економіки старопромислових регіонів* як характеристики, що відображає здатність економіки регіону до *структурної адаптації* – зміни структурних характеристик і чинників розвитку внутрішнього середовища регіональної економічної системи у відповідь на трансформацію зовнішніх впливів. Результатом низького рівня структурної адаптивності економіки старопромислових регіонів є запізнювання та

неадекватність структурних реакцій економіки регіонів. Це приводить до збереження протягом тривалого часу у практично незмінному вигляді елементів економічної структури та усталених зв'язків між ними, що зумовлюють *інерцію розвитку* старопромислових регіонів на індустріальних засадах.

Визначено *регіональну структурну інертність* як властивість регіональної економічної системи зберігати свої структурні характеристики в умовах вичерпаності її функціональності або швидкої втрати ефективності. Наслідком накопичення структурних суперечностей у старопромислових регіонах та неподоланості їх структурної інертності є *ендогенна депресія*, що характеризує кризовий стан регіональної економіки, якому притаманне послідовне накопичення структурних суперечностей і який не має вбудованих механізмів розв'язання через блокування внутрішніх стимулів розвитку ендогенними чинниками. Встановлено, що властивість інертності у старопромислових регіонів має й соціальний вияв, який походить із внутрішньої ідентичності, сформованої на засадах індустріальної культури, та описується *соціальною інертністю* – характеристикою регіональної економіки, що свідчить про локальну обмеженість економічної раціональності, утворену на підставі очікувань переважання втрат внаслідок змін над здобутками.

Неефективна рівновага економічних систем старопромислових регіонів підтримується за рахунок *впливових інституційних обмежень* можливостей стимулювання розвитку регіональної економіки старопромислових регіонів. Ними є:

нерозвинутість нормативно-правової та законодавчої бази стимулювання структурних змін у національній економіці загалом та в економіці старопромислових регіонів зокрема; недостатня концептуальна та нормативно-правова розробленість проблем диверсифікації; недосконале галузеве законодавство та законодавство із стимулювання регіонального розвитку;

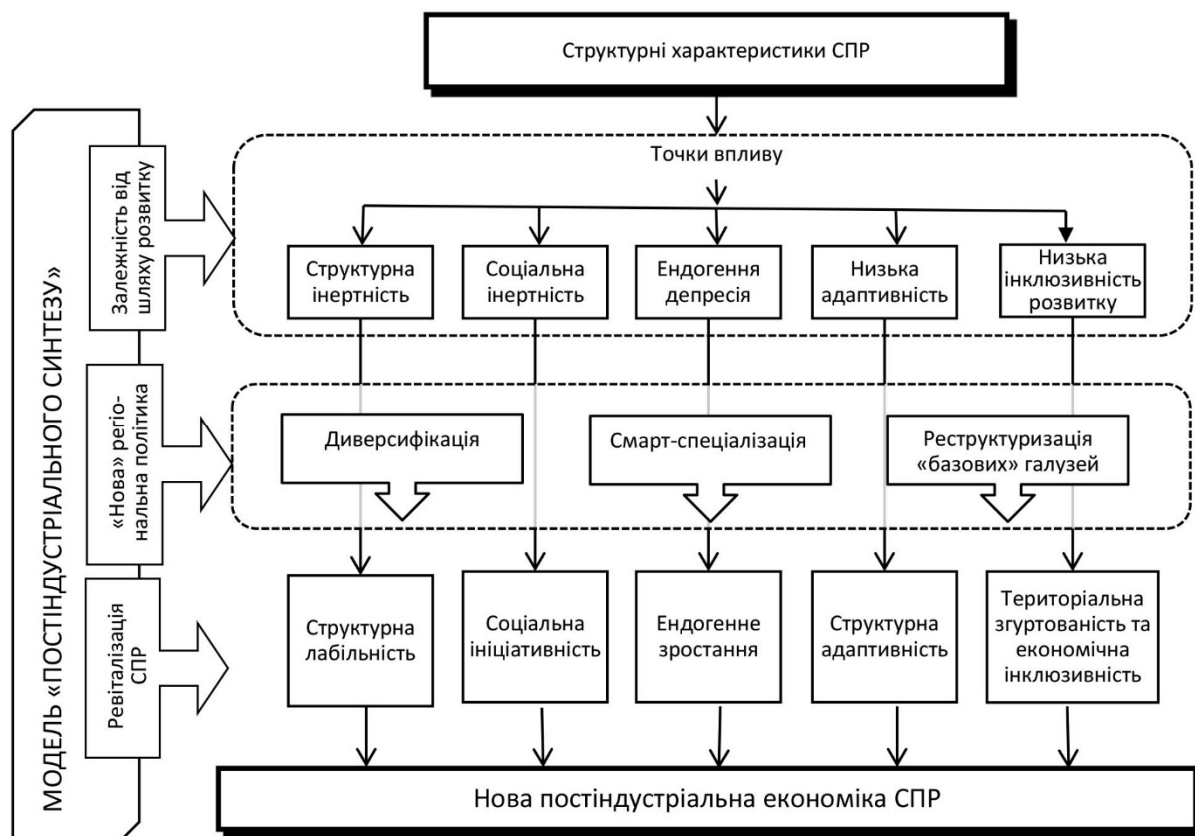
акцентування державної регіональної політики щодо старопромислових регіонів та власної регіональної політики цих регіонів на подальшому розвитку «базових» старопромислових галузей на засадах модернізації; недосконалість державної інноваційно-інвестиційної політики щодо старопромислових галузей в умовах дедалі більшої потреби оновлення основних виробничих фондів підприємств; нерозвинутість системи підтримки та заохочення запровадження інновацій у регіонах, зокрема у старопромислових;

зниження ефективності інститутів індустріального розвитку за одночасної нерозвинутості інститутів, спрямованих на розвиток постіндустріальних галузей промисловості; нерозвинутість інститутів, що стимулюють зміни економічної структури; фінансових інститутів, що спеціалізуються на венчурному фінансуванні та інвестуванні в промисловість; значні бар'єри інноваційної поведінки;

суттєве обмеження резервів управління регіональним розвитком формою власності на ключові об'єкти промисловості «базових» галузей регіонів, характером і системою корпоративного управління; недосконалість антимонопольного законодавства.

Розроблені підходи до забезпечення ефективного управління структурними змінами старопромислових регіонів полягають у: *подоланні структурної інертності регіональної економіки, незалеженні від попереднього шляху розвитку, підвищенні адаптаційних якостей економіки та подоланні ендогенної депресивності* у спосіб забезпечення диверсифікації, оновлення спеціалізації регіонів, реструктуризації «базових» галузей на засадах обов'язкового урахування європейських тенденцій здійснення регіональної політики; *вирішення проблеми соціальної інертності* на підставі формування нового стилю соціально-економічної поведінки населення регіонів, зокрема підприємницької; подолання психологічної залежності від історично

закріпленої регіональної економічної системи; застосування матеріальних і нематеріальних досягнень промислового виробництва, промислової культури як основи соціальної згуртованості, зв'язку між різними поколіннями мешканців цих регіонів для формування нових видів економічної діяльності; використання навичок індустріальної праці населення регіонів у подальшій інноваційній моделі регіональної спеціалізації тощо; *підвищення інклюзивності регіонального розвитку* через удосконалення державної політики в контексті вимог інклюзивності; забезпечення диверсифікації галузевої структури економіки регіонів; стимулювання інклюзивного зростання у спосіб використання специфічних активів території; включення в економічну діяльність відсталих і периферійних, зокрема депресивних, районів; розвитку/поліпшення міжрегіональної співпраці, створення умов для співробітництва регіонів, посилення міжрегіональних зв'язків, поліпшення доступу до регіонів тощо (див. рисунок).

Рисунок. Концепція державної політики управління структурними змінами у старопромислових регіонах України

Упровадження в Україні базових характеристик моделі «постіндустріального синтезу» вимагає: запровадження в практику державного управління регіональним розвитком підходів «нового регіоналізму», а саме: перетворення проблем регіонального розвитку на можливості на базі мобілізації регіонального потенціалу, що досі використовувався неефективно;

орієнтації на конкурентоспроможність регіонів у глобальному економічному просторі; активізації організаційно-інституційних ресурсів на державному та регіональному рівнях; формування постіндустріальних чинників економічного зростання старопромислових регіонів з особливим акцентом на удосконаленні системи трансферу технологій, поліпшенні ділового клімату, кваліфікацій-

них характеристик людського потенціалу у відповідності з потребами постіндустріальної економіки; зміні поведінкових стереотипів економічних суб'єктів;

урахування необхідності зростання в економіці старопромислових регіонів ваги альтернативних видів економічної діяльності (ділових, туристично-рекреаційних, соціальних послуг; освоєння альтернативних видів енергії, заохочення до їх подальшого розвитку, зважаючи на регіональний потенціал);

встановлення жорстких екологічних обмежень виробничої діяльності; упровадження «чистих» промислових технологій видобутку та спалювання вугілля; стимулювання комплексного використання сировини; стимулювання розвитку альтернативної енергетики; запровадження обмежених у часі та умовах державної підтримки «базових» галузей; активізації організаційно-інституційних ресурсів на державному та регіональному рівнях;

встановленні інноваційного профілю регіонів України (регіональної смарт-спеціалізації); зміни поведінкових стереотипів економічних суб'єктів.

Результатами реалізації викладеного авторського підходу до управління структурними змінами мають стати формування низки якісних ознак старопромислових регіонів, що засвідчують впровадження моделі «постіндустріального синтезу», а саме: *структурної лабільності* – властивості, яка відображає реактивну здатність регіональної економічної системи структурно змінюватись синхронно змінам детермінант регіонального розвитку, що веде до адаптивності та ендегенного зростання; *соціальної ініціативності* як здатності економічних суб'єктів до самостійної організації соціально-економічних дій, спрямованих на досягнення їхніх соціально-економічних цілей та реалізації економічних інтересів; *структурної адаптивності* як характеристики, що відображає здатність економіки регіону адекватно, гнучко та швидко реагувати на перетворення зовнішнього середовища у вигляді структурних змін і передбачає стихійну, некеровану трансформацію економічної структури й алгоритму її функціонування; *регіональної інклюзивності* як характеристики регіонального розвитку, що відображає здатність регіонів до активного соціально-економічного розвитку на засадах підвищення ефективності використання місцевих ресурсів, зміцнення міжрегіональної економічної та соціальної згуртованості як підстави для розширення перспектив місцевого розвитку; *економічної інклюзивності* як характеристики, що відображає підвищення ефективності використання регіонального потенціалу та зростання рівня його залучення в економічну діяльність; *інклюзивного регіонального розвитку* як комплексних позитивних змін в регіоні, що відбуваються внаслідок поглиблення використання регіонального потенціалу, розширення можливостей працевлаштування і отримання доходу, подолання нерівномірності географічного і галузевого розподілу

цих можливостей на принципах збалансованого соціально-орієнтованого розвитку, які сприяють зростанню територіальної згуртованості та дозволять послабити спротив структурним змінам та забезпечити ендегенне зростання.

Висновки та перспективи. З метою формування передумов ефективного державного управління структурними змінами в старопромислових регіонах України у сучасних умовах обґрунтовано та запропоновано концепт державної політики управління структурними трансформаціями у старопромислових регіонах України, в якому доведено необхідність виокремлення старопромислового регіону як об'єкта державної регіональної політики та управління структурними змінами в її межах з обов'язковою орієнтацією на принципи «нового регіоналізму», уточнено характеристики старопромислових регіонів та встановлено ти з них, що мають детермінуючий вплив на процеси структуротворення та визначають загальні і специфічні імперативи подолання структурних суперечностей економічного розвитку старопромислових регіонів України. Результатами реалізації авторського концепту державної політики до управління структурними змінами мають стати формування низки якісних характеристик старопромислових регіонів, що засвідчують впровадження моделі «постіндустріального синтезу».

Література

1. Грязнова М. А., Муллагалеева З. З. Теоретические аспекты управления развитием старопромышленного региона. *Известия Иркутской государственной экономической академии*. 2009. № 3. С. 57-60.
2. Котов Е. В., Ляшенко В. И. Модернизация и перспективы опережающего развития Донбасса в свете теории длинных волн Кондратьева. *Економічний вісник Донбасу*. 2014. № 3 (37). С. 4-19.
3. Кузьменко Л. М., Солдак М. А. Старопромышленные регионы Украины: институциональные особенности развития. *Управління економікою: теорія та практика* / НАН України, ін-т економіки пром-сти. Донецьк, 2011. С. 9-25.
4. Снігова О. Ю. Можливості формування постіндустріальних конкурентних переваг старопромислових регіонів України. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. № 1. С. 39-51.
5. Сталий розвиток промислового регіону: соціальні аспекти: моногр. / О.Ф. Новікова, О.І. Амоша, В.П. Антонюк та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сти. Донецьк, 2012. 534 с.
6. Структурные трансформации старопромышленных регионов Украины : моногр. / В. И. Ляшенко (науч. ред.), Л. Г. Червова, Л. М. Кузьменко [и др.]. Донецьк : НАН України, ін-т економіки пром-сти, 2013. 412 с.
7. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 (дата звернення: 07.05.20).
8. Chemelewska M. Conservation of post-industrial heritage in Europe. *Region and Regionalism*. Poland, 2015. P. 124-146.

9. Coenen L., Moodysson J., Martin H. Path renewal in old industrial regions : possibilities and limitations for regional innovation policy. *Regional Studies*. 2015. Vol. 49. Issue 5: Evolutionary economic geography : theoretical and empirical progress. P. 850–865. doi: <https://doi.org/10.1080/00343404.2014.979321>. 10. Liangang Li, Pingyu Zhang, Xin Li. Regional Economic Resilience of the Old Industrial Bases in China—A Case Study of Liaoning Province". Sustainability, MDPI. Open Access Journal. 2019. Vol. 11(3). P. 1-14, January. 11. Raghu G., Karnoe P. Path creation as a process of mindful deviation. Path Dependence and Creation / ed. by Raghu Garud, Peter Karnoe. Mahwah, NJ&London, UK: Lawrence Erlbaum Associates, 2001. P. 1–38.

References

1. Gryaznova M.A., Mullagaleeva Z.Z. (2009). Teoreticheskiye aspekty upravleniya razvitiyem staropromyshlennogo regiona [Theoretical Aspects of Old-Industrial Regions' Development Management]. *Izvestiya Irkutskoy gosudarstvennoy ekonomicheskoy akademii – Bulletin of the Irkutsk State Economic Academy*, 3, pp. 57-60 [in Russian].

2. Kotov E. V., Lyashenko V. I. (2014). Modernizatsiya i perspektivy operezhayushchego razvitiya Donbassa v svete teorii dlinnykh voln Kondrat'eva. [Modernization and Prospective of Donbas's Outstripping Development in the Scope of Kondratiev Long Waves Theory]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 3 (37), pp. 4-19 [in Russian].

3. Kuz'menko L. M., Soldak M. A. (2011). Staropromyshlennyye regiony Ukrainy: institucional'nye osobennosti razvitiya [Old-Industrial Regions of Ukraine: Institutional Features of Development]. *Upravlinnia ekonomikoïu: teoriia ta praktyka – Management of Economy: Theory and Practice*, (pp. 9-25). Donetsk, IIE of NAS of Ukraine [in Russian].

4. Snigova O. Yu. (2017). Mozhlyvosti formuvannia postindustrialnykh konkurentnykh perevah staropromyslovykh rehioniv Ukrainy [Opportunities of Formation Old-Industrial Competitive Advantages of Old-Industrial Regions of Ukraine]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*, 1. pp. 39-51 [in Ukrainian].

5. Novikova O. F., Amosha O. I., Antoniuk V. P. et al. (2012). Stalyi rozvytok promyslovoho rehionu: sotsialni aspekty [Sustainable Development of Old-Industrial Region: Social Aspects]. Donetsk, IIE of NAS of Ukraine. 534 p. [in Ukrainian].

6. Lyashenko V. I., Chervova L. G., Kuzmenko L. M. et al. (2013). Strukturnye transformatsii staropromyshlennykh regionov [Structural Transformations of Old-Industrial Regions of Ukraine]. Donetsk, IIE of NAS of Ukraine. 412 p. [in Russian].

7. Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu, z odniiei storony, ta Yevropeiskym Soiuzom, Yevropeiskym spivtovarystvom z atomnoi enerhii i yikhnyim derzhavamy-chlenamy, z inshoi storony [Association Agreement Between the European Union and Its Member States, of the One Part, and Ukraine, of the Other Part]. Retrieved from https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011 [in Ukrainian].

8. Chemelewska M. (2015). Conservation of post-industrial heritage in Europe. *Region and Regionalism*. Poland, pp. 124-146.

9. Coenen L., Moodysson J., Martin H. (2015). Path renewal in old industrial regions : possibilities and limitations for regional innovation policy. *Regional Studies*, Vol. 49, Issue 5: Evolutionary economic geography : theoretical and empirical progress, pp. 850–865. doi: <https://doi.org/10.1080/00343404.2014.979321>.

10. Liangang Li, Pingyu Zhang, Xin Li. (2019). Regional Economic Resilience of the Old Industrial Bases in China—A Case Study of Liaoning Province". Sustainability, MDPI, *Open Access Journal*, vol. 11(3), pp. 1-14, January.

11. Raghu G., Karnoe P. (2001). Path creation as a process of mindful deviation. Path Dependence and Creation / ed. by Raghu Garud, Peter Karnoe. Mahwah, NJ&London, UK: Lawrence Erlbaum Associates, pp. 1–38.

Снігова О.Ю. Управління структурними трансформаціями у старопромислових регіонах України: концепт державної політики

Обґрунтовано концептуальні засади державної політики управління структурними трансформаціями у старопромислових регіонах України, де доведено необхідність виокремлення старопромислового регіону як об'єкта державної регіональної політики та управління структурними змінами з обов'язковою орієнтацією на принципи «нового регіоналізму».

Їх обґрунтування спирається на дослідження історико-економічних передумов виникнення старопромислових регіонів у світі та в Україні; теоретичні узагальнення сутності категорії «старопромисловий регіон», уточнення характеристик старопромислових регіонів на підставі виокремлення тих їх якостей, що впливають із закономірностей тривалого розвитку регіонів на індустріальних засадах; критичні узагальнення світового досвіду структурної перебудови економіки старопромислових регіонів, переосмислення цього процесу на засадах аналізу практичних невдач, встановлення їх причин та еволюції підходів до вдосконалення їх економічної структури; визначення специфічних властивостей старопромислових регіонів (структурної та соціальної інертності, ендегенної депресивності, низької адаптаційної спроможності, низької інклюзивності розвитку) в якості детермінант їх структуротворення, що визначають загальні та специфічні імперативи подолання структурних суперечностей їх економічного розвитку (диверсифікації, смарт-спеціалізації, реструктуризації «базових» галузей економіки регіонів); базових характеристик посттрансформаційної моделі економіки старопромислових регіонів України – моделі «постіндустріального синтезу» – як результату структурних змін у їхній економіці, про імплементацію якої свідчить формування низки якісних характеристик (структурної лабільності, соціальної ініціативності та адаптивності, територіальної згуртованості та економічної інклюзивності, спроможності до ендегенного зростання).

Ключові слова: старопромисловий регіон; структурні зміни; новий регіоналізм; державне регулювання; концепт державної політики; нова регіональна політика.

Snigova O. Structural Transformations Management in Old-Industrial Regions of Ukraine: The Concept of Public Policy

The concept of public policy of structural transformations in old-industrial regions of Ukraine has been grounded. The necessity to separate old-industrial region as an object of public regional policy has been proven, as well as to manage structural changes with the obligatory orientation on the principles of “new regionalism”.

This grounding is based on the studies of historical and economic prerequisites of old-industrial regions’ emergence in the world and in Ukraine; on the theoretical generalization of the essence of a category “old-industrial region”, clarification of the characteristics of old-industrial regions, specifying its properties, generated by the regularities of long-time development of these regions at the industrial basis; on the critical generalization of world experience of structural reconstruction old-industrial regions, rethinking this process based on practical faults’ analysis, finding out its causes and evolution of approaches to economic structure of the regions improvement; on the determination of specific features of old-industrial regions (structural and social inertia, endogenous depressiveness, low adapting capacity, low inclusiveness of development) as structure-creating determinants, that set general and specific imperatives of overcoming structural contradictions of its economic development (diversification, smart-specialization, restructuring of “basic” industries of economy of the regions); on finding out of the basic features of post-transformation model of the economy of old-industrial regions of Ukraine – the “post-industrial synthesis” model – as the result of structural changes in its economy. The implementation of the model is indicated by the formation of a number of substantial features (structural lability, social initiative and adaptiveness, territorial cohesion and economic inclusiveness, capacity to endogenous growth).

Keywords: Old-Industrial Region; Structural Changes; New Regionalism; Government Regulation; Public Policy Concept; New Regional Policy.

Снеговая Е. Ю. Управление структурными трансформациями в старопромышленных регионах Украины: концепт государственной политики

Изложена авторская точка зрения на концепт государственной политики управления структурными трансформациями в старопромышленных регионах Украины. Доказана необходимость выделения старопромышленного региона как объекта государственной региональной политики и управления структурными изменениями с обязательной ориентацией на принципы «нового регионализма».

Обоснование авторского подхода опирается на исследование историко-экономических предпосылок возникновения старопромышленных регионов в мире и в Украине; теоретические обобщения сущности категории «старопромышленный регион», уточнение характеристик старопромышленных регионов на основании выделения их качеств, вытекающих из закономерностей длительного развития регионов на индустриальной основе; критические обобщения мирового опыта структурной перестройки экономики старопромышленных регионов, переосмысление этого процесса на основе анализа практических неудач, установление их причин и эволюции подходов к совершенствованию их экономической структуры; определение специфических свойств старопромышленных регионов (структурной и социальной инертности, эндогенной депрессивности, низкой адаптационной способности, низкой инклюзивности развития) в качестве детерминант их структурообразования, определяющих общие и специфические императивы преодоления структурных противоречий их экономического развития (диверсификации, смарт-специализации, реструктуризации «базовых» отраслей экономики регионов); установление базовых характеристик посттрансформационной модели экономики старопромышленных регионов Украины – модели «постиндустриального синтеза» – как результата структурных изменений в их экономике, об имплементации которой свидетельствует формирование ряда качественных свойств региональной экономической системы (структурной лабильности, социальной инициативности и адаптивности, территориальной сплоченности и экономической инклюзивности, способности к эндогенного роста).

Ключевые слова: старопромышленный регион; структурные изменения; новый регионализм; государственное регулирование; концепт государственной политики; новая региональная политика.

Стаття надійшла до редакції 31.08.2020

Прийнято до друку 15.09.2020